

N:o 133.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående anslag för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor m. m.; gifven Stockholms slott den 26 april 1905.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1906 bevilja

dels för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor genom förhyrande af lämplig lokal under ett år, räknadt från och med den 1 oktober 1905, ett belopp af 3,000 kronor,

dels ock till bestridande af kostnaderna för vissa klassers förflyttning till den hyrda lokalen samt inredning af de naturvetenskapliga lärorummen vid ifrågavarande undervisningsanstalter ett belopp af 1,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Carl von Friesen.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 april 1905.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern RAMSTEDT,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE,
 Statsråden: ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 WESTRING,
 BERGER,
 MEYER,
 VON FRIESEN,
 VIRGIN.

Departementschefen, statsrådet von Friesen yttrade härefter:

*Ang. anslag
 för beredande
 af ökad ut-
 rymme för
 högre lära-
 rinnessemina-
 riet och den
 därmed före-
 nade normal-
 skolan för
 flickor m. m.*

»Vid upprepade tillfällen under de senare åren har direktionen öfver högre lärarinneseminarier gjort underdåniga framställningar med anledning af det bristande utrymmet i de lokaler, som för närvarande disponeras af seminarieriet och den därmed förenade normalskolan för flickor, äfvensom lokaler lernas otidsenliga beskaffenhet. En af dessa framställningar föranlät Kungl. Maj:t, på tillstyrkan af dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att i proposition till 1900 års Riksdag begära anslag till nybyggnad å den nuvarande tomten vid Riddaregatan i Stockholm för den med seminarieriet förenade normalskolan för flickor. I skrifvelse den 14 maj 1900 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel medgaf visserligen Riksdagen, »att de lokaler, som för närvarande användas af statens normalskola för flickor, äro för sitt ändamål otillräckliga och otjänliga». På anförda skäl afslog Riksdagen likväl den gjorda framställningen, under

antydande därvid att såväl normalskolan som seminariet borde förflyttas till en ny rymlig tomt med erforderlig lekplats, samt att de här af för staten uppstående kostnaderna borde kunna i viss mån nedbringas, därest — såsom utan obillighet kunde förutsättas — Stockholms stad kunde finnas benägen att i någon mån medverka till läroanstalternas förflyttning, exempelvis genom kostnadsfri upplåtelse af lämplig tomt.

Med anledning af en under år 1901 af direktionen gjord framställning inhämtade Kungl. Maj:t från stadsfullmäktige i Stockholm yttrande, huruvida Stockholms stad vore villig upplåta en viss af direktionen angifven, staden tillhörig tomt del till fritt begagnande af oförmälda läroanstalter. Stadsfullmäktige förklarade sig emellertid på anförda skäl förhindrade att besluta den ifrågasatta upplåtelsen.

Ej heller en under år 1904 af direktionen gjord underdånig framställning, afseende inköp genom statsmedel af tomtplats till bebyggande för ifrågavarande läroanstalters räkning, har ledt till påföljd, enär nämligen det begärda tomtpriset befanns för högt och dessutom det ifrågasatta området ej komme att lämna tillräckligt utrymme.

En ny framställning från direktionen öfver högre lärarinneseminariet föreligger nu, afseende att genom förhyrande af lokal för några klasser af normalskolan bereda ökad utrymme för båda läroanstalterna samt möjliggöra bättre anordningar för den naturvetenskapliga undervisningen. Denna framställning innefattas i en underdånig skrifvelse den 8 mars 1905, för hvars hufvudsakliga innehåll jag nu går att redogöra.

Efter anmärkande att seminariets byggnadsfråga för närvarande befunne sig i det läge, att nybyggnad icke kunde förväntas blifva företagen under de närmaste åren, men att behofvet af ökad utrymme och tidsenligare lokaler gjorde sig alltmera kännbart, fortsätter direktionen:

Från seminariets facklärare i naturvetenskap hade vid flera tillfällen erinringar gjorts angående olämpligheten af de lokaler, som användes vid undervisningen i denna viktiga ämnesgrupp. Det vore allmänt erkänt, att för att moderna metoder vid den naturvetenskapliga undervisningen skulle kunna användas och en verklig åskådningsundervisning meddelas särskilda lärorum med speciell utrustning erfordrades. Men seminariet och normalskolan förfogade för närvarande blott öfver en lärosal, som kunde användas för den naturvetenskapliga undervisningen, och denna lärosal måste tillika inrymma nästan all hithörande undervisningsmateriell. Särskildt ogynnsamma vore de lokala förhållandena för den kemiska undervisningen. Då seminariets kemiska laboratorium vore ett trångt, mörkt och osundt rum, försvårades i hög grad laborationer, företagna af eleverna själfva —

något som ej stode tillsammans med de fordringar, man i våra dagar uppställde på elevernas själfverksamhet. Med fog kunde det påstås, att sådana laborationer vore nödvändiga åtminstone för elever i seminariets tredje årskurs, hvilka studerade kemi i syfte att utbilda sig till lärarinnor i detta ämne. Inom nämnda afdelning studerade för närvarande nio elever kemi, men af utrymmesskäl kunde af dessa ej mer än fyra samtidigt arbeta i det lilla laboratoriet. För eleverna i den fjärde, valfria årskursen, där facklärarinnor utbildades, hade det under nuvarande förhållanden ej ens kunnat sättas i fråga, att någon väsentligare del af arbetet skulle förläggas till seminariets laboratorium, utan man hade näst hänvisa eleverna till utförande af kemiska laborationer vid andra läroanstalter, ofta till stort men för deras ändamålsenliga utbildning.

Beträffande normalskolan hade lokalens otidsenlighet visat sig ödesdiger i synnerhet för småskolans utveckling. Under det att ännu vid 1890-talets början lärjungeantalet i de fyra lägsta klasserna årligen nådde maximigränsen, kunde från slutet af samma årtionde, oafsedt tillfälliga fluktuationer, ett konstant sjunkande af lärjungeantalet påvisas, för en klass till och med till nära hälften. Det kunde ej heller förvåna, om i en tid, då hygienens betydelse så ofta och så skarpt framhölls, föräldrar hellre satte sina barn i någon af de privata flickskolor, som under de senaste åren erhållit nya, fullt tidsenliga lokaler, än i normalskolan, som ej ägde dylika. De lokaler, där småskolan inrymdes, uppfyllde icke ens måttligt ställda fordringar: lärorummen vore tämligen mörka, små och dragiga, intet slöjdrum funnes, och, hvad värre vore, när väderleken icke tillåte barnen att under rasterna vistas i fria luften, funnes för dem ej annan lekplats än ett synnerligen mörkt rum, som af normalskolans lärjungar användes såsom kapprum.

Småskolans utveckling vore för de förenade läroanstalterna en lifsfråga. Det låge i öppen dag, att lärjungeantalet i de högre klasserna af normalskolan i väsentlig mån berodde på tilloppet till de lägre, då föräldrar ju i regeln icke låte sina barn öfvergå från en skola till en annan. En genomgående minskning af lärjungeantalet i normalskolan skulle emellertid innebära, att denna skola icke längre kunde fylla sina uppgifter. Med en undergräfd ekonomi skulle den hvarken i fråga om lärarekrafter, metodiska anordningar och undervisningsmateriell kunna vara en mönsterskola, ej heller skulle den blifva ett lämpligt och tillräckligt öfningsfält för seminariet.

I betraktande af nu anförda förhållanden hade direktionen ansett nödvändigt att för läsåret 1905—1906 söka anskaffa ny lokal för de lägsta normalskoleklassernas räkning. Ett godt tillfälle härtill erbjöde sig,

i det att en till skola särskildt inredd våning funnes att hyra i huset nr 11 C vid Nybrogatan, å en tomt, som gränsade till seminariets egen och som vore belägen inom samma kvarter som denna. Nämnda våning be-tingade visserligen en årlig hyra af 3,000 kronor, men erbjöde också högst väsentliga fördelar. Genom dess förhyrande skulle kunna erhållas ljusa och rymliga lärorum för fyra klasser, slöjd- och lekrum, lärarinnerum samt ovanligt rymliga tamburer; och på grund af lokalens läge skulle barnen fortfarande kunna använda seminariets gårdsplan till lekar i det fria. — Genom småskolans flyttning till annan lokal skulle vidare inom seminariets nuvarande byggnad ökad utrymme kunna vinnas för den naturvetenskapliga undervisningen och särskilda anordningar kunna vid-tagas för inrättande af nytt laboratorium.

Då de omnämnda förändringarna under nuvarande förhållanden måste anses nödvändiga, men de medel, som stode till direktionens förfogande, icke räckte till för bestridande af de utgifter, som ej mindre förhyrandet af ny lokal än äfven flyttningen dit och inredningen af de naturveten-skapliga lärorummen komme att föra med sig, anhölle direktionen i under-dånighet, att Kungl. Maj:t täcktes sätta direktionen i tillfälle att, intill dess seminariet erhöle ny byggnad, förhyra omförmälda lokal och sär-skildt för år 1905 låta åt direktionen utanordna till hyreshjälp 3,000 kronor samt till hjälp för flyttning och inredning af de naturvetenskapliga lärorummen 1,000 kronor.

Efter nådig remiss har öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 18 april 1905 i ärendet afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Sedan öfverstyrelsen meddelat, att öfverstyrelsen genom två af sina medlemmar på platsen inhämtat närmare kännedom såväl om seminariets nuvarande lokaler som äfven om den till förhyrning ifrågasatta våningen, yttrar öfverstyrelsen i berörda utlåtande, bland annat, följande:

De lokaler, i hvilka högre lärarinneseminariet och normalskolan för närvarande vore inrymda, erbjöde alltför litet utrymme. Eget klassrum saknades för åttonde klassen af normalskolan, och klassen måste därför ambulera mellan teckningssalen och för tillfället lediga läsrum, något som vore synnerligen olämpligt. Kapprummet å nedre botten vore alldeles otillräckligt och halfinörkt samt måste vid dålig väderlek användas som leksal för de förberedande klasserna i normalskolan. Flera läsrum, icke minst ett par af de förberedande klassernas, vore dåligt ventilerade och otillräckligt belysta; särskildt vore rummen för undervisning i naturkun-nighet så trånga, att en tidsenlig utveckling af denna undervisning icke vore möjlig.

De anmärkta bristerna kunde på ett fullt tillfredsställande sätt afhjälpas endast genom en ny byggnads uppförande, men frågan härom hade stött på svårigheter. Då emellertid behovet af vidgade och förbättrade undervisningslokaler blifvit alltmera trängande, och genom direktionens förslag några af de största olägenheterna i hygieniskt och pedagogiskt afseende, af hvilka läroanstalten för närvarande lede, blefve provisoriskt undanröjda, hemställde öfverstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes till 1905 års Riksdag göra framställning om beviljande af de af direktionen begärda anslagen.

Såväl de förut gjorda framställningarna rörande nybyggnad för högre lärarinneseminarier och normalskolan som den nu förebragta utredningen ådagalägga, att dessa läroanstalters nuvarande lokaler äro otillräckliga, delvis ock otjänliga för sitt ändamål. Den möjlighet, som nu yppat sig att på ett fördelaktigt sätt provisoriskt afhjälpa dessa olägenheter, synes mig därför ej böra lämnas obegagnad.

Beträffande den af direktionen omförmälda våning, hvars förhyrande ifrågasatts, har jag inhämtat, att densamma, förutom tamburer, toaletterum, kök m. m., innehåller sju stora rum, samt att densamma från och med den 1 oktober 1905 står direktionen till buds för de närmaste åren. Beträffande hyressummans storlek måste man taga hänsyn till — förutom att hyrorna i Stockholm i allmänhet äro höga — att rummen i våningen äro stora, samt att våningen redan är inredd för undervisningsändamål och genom sin närbelägenhet till de nuvarande skollokalerna synnerligen passande.

Ej heller mot beloppet af det för flyttning m. m. begärda anslaget anser jag mig äga anledning till anmärkning.

Framställning till Riksdagen om de begärda anslagsbeloppens uppförande på extra stat för år 1906 synes mig alltså böra ske. I händelse anslagen af Riksdagen beviljas, lär det hinder ej möta för Kungl. Maj:t att under år 1905 låta förskottsvis utanordna dels anslaget till flyttning m. m., dels ock erforderlig del af anslaget å 3,000 kronor.

Under återropande af hvad jag nu anfört tillstyrker jag i underdåghet, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1906 bevilja

dels för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminarier och den därmed förenade normalskolan för flickor genom förhyrande af lämplig lokal under ett år, räknadt från och med den 1 oktober 1905, ett belopp af 3,000 kronor,

dels ock till bestridande af kostnaderna för vissa klassers förflyttning till den hyrda lokalen samt inredning af de naturvetenskapliga lärorummen vid ifrågavarande undervisningsanstalter ett belopp af 1,000 kronor».

Hvad föredragande departementschefen i detta ärende hemställt behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan jämväl af statsrådets öfriga ledamöter, bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Gustaf Norström.
